

STARA ŽUPNA CRKVA SV. MIHOVILA ARKANDELA U DOLU

U radu se pokušava sintezom povijesnih dokumenata i do sada neobjavljenih rukopisa i legendi prikazati povijesni razvoj dolske župne crkve.

Gljučne riječi: crkva sv. Mihovila Arkandela u Dolu; Dol; benediktinci; oltar; Nikola Posinković

Iako se toponim sv. Mihovila spominje prvi put 1331. u Hvarskom statutu,¹ određene činjenice kao i izvori daju nam za pravo pretpostaviti da je na Glavici ranije postojala crkva istog imena. Sam položaj uzvišenja Glavice sigurno je u i u slavensko pretkršćansko vrijeme imao određeno sveto značenje i možemo pretpostaviti da je bio posvećen slavenskom bogu Perunu - bogu gromovniku i bogu proljeća.²

Prvi neizravni spomen Dola kao i crkve na Glavici potječe iz 1226. kada na narodnoj skupštini kod crkve sv. Barbare općina hvarska izdaje ispravu koja se u originalu nalazi u arhivu hvarskog Kaptola, a u prijevodu s latinskoga glasi:

U Kristovo ime, amen. Utjelovljenja Gospodinova godine 1226. na zadnji dan mjeseca travnja pred crkvom blažene Barbare za časnog biskupa Mihe³ i vele-razboritog kneza Pribislava, župana Desislava, suca Nikole. Ovo je učinjeno u

¹ *A od te pak crkve iduć ravno kud se ide u veliki Dol pod brdom svetog Mihovila... - Hvarski statut*, priredio Antun Cvitanić, Književni krug, Split, 1991., 151.

² Janja Kovač, Gdje se sakrio Perun, *Balkan express. Studentski časopis južne slavistike za jezike, književnosti i kulturu* sv. II, br. 3, Zagreb, prosinac, 2009., 67-74. Slavenska mitologija i tragovi koji su još i danas prisutni na ovom prostoru i u našoj tradiciji bit će tema nekog budućeg rada. Također, Udruga Tartajun je 3. studenog 2018. u Domu kulture Vir organizirala predavanje dr. sc. Tonča Tadića s naslovom „Stara vjera Hrvata u Starogradskom polju“.

³ Miha I. Picijev, stolovao između 1198. i 1230. godine.

prisutnosti svih svjedoka čija se imena niže navode. Ja župan Desislav zajedno sa sućem i skupa sa svim hvarskim pukom darova za sva vremena samostanu sv. Silvestra na Biševu jamu (lokvu, blato) što se pučki zove peča Dragomirova uz taj uvjet da redovnici rečenog samostana u vrijeme zime do korizme ili inače ako bi vladala kiša ne smiju nikako zabranjivati da se napoje životinje Hvarana. U ostalo pak vrijeme neka bude u vlasnosti rečenog samostana. Ako bi se dakle tko od nas usudio ubuduće prekršiti ili povrijediti našu darovnicu, neka se izlije na njega srdžba i osveta svemogućeg Boga i onog samostana i naše prokletstvo. Ovog dakle našeg dara ovi su svjedoci: župan sin Vitomira i Dragoslav, Petar sin župana Slavogosta, Ceprerna Hranko sin Nikole, Stanoje sin Slobe, Vladimir sin Veleke, Drasemur Hranota sin Ceperne.

Ja svećenik Bernard zakleti bilježnik umoljen od obe stranke ovo zapisah i potvrdih.⁴

Detalj s pale Gospe od Ružarija

⁴ Tadija Smičiklas, *Codex Diplmaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, sv. II, Zagreb, 1905., 254-255.

Iako naizgled ne govori mnogo o Dolu, a posebno ne o Glavici i sv. Mihovilu, ipak se pomnim čitanjem ovog dokumenta može zaključiti mnoštvo zanimljivih činjenica vezanih za davnu prošlost sela. Kao prvi interesantan detalj je spomen crkve sv. Barbare. Iako se izrijekom ne spominje mjesto gdje se nalazi ta crkva, to mora biti u Dolu, jer jedina druga crkva koja nosi taj titular na Hvaru je u Zastrazišću, koja ipak datira iz kasnijeg vremena, a prvi put se spominje 1407.⁵

Drugi zanimljiv detalj je prisutnost svih činitelja svjetovne (župan, sudac, knez) i crkvene (biskup) vlasti. Taj detalj govori o značenju sela kao jednog od centara otoka. Vrijeme ranog 13. stoljeća je vrijeme nesigurnosti i stalne opasnosti, osobito od omiških gusara koji kontroliraju srednji Jadran i predstavljaju stalnu prijetnju za sve koji koriste plovne putove, ali i za lokalno stanovništvo koje su neprestano pljačkali i životno ugrožavali. Iako je Omiš, kao i čitava Dalmacija, dio Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, Omišani se i dalje bave zanimanjem koje najbolje poznaju još iz ranog srednjeg vijeka, gusarenjem i pljačkom. Na vrhuncu svoje moći, omiški su gusari bili među najmoćnijim i najstrašnijim gusarima na cijelom Jadranu. U 12. i 13. stoljeću Omišem su vladali knezovi Kačići, vođe omiških gusara. Tako oni godine 1145. uništavaju benediktinski samostan u Povoljima na otoku Braču koji datira iz 10. stoljeća. Omišani napadaju čak i križarsku vojnu koja je bila u prolazu za Palestinu 1220. godine. Iste godine kada se odvija događaj ispred crkve sv. Barbare omiški gusari pljačkaju okolicu Splita. Njihova snaga bila je na vrhuncu još čitavo stoljeće i pol pa tako narednih godina zauzimaju čitav otok Brač, vode ratove s Dubrovnikom i Venecijom, pa čak i sa samim papom.⁶

U takvim okolnostima nije slučajno upravo Dol izabran kao mjesto skupštine. Kao naseljeno mjesto u centru otoka dovoljno je udaljeno od morske obale da bi se na vrijeme stanovništvo moglo skloniti od eventualnog napada, a i dobro je skriveno u dolini te je tako pružalo dodatnu sigurnost u tim nesigurnim vremenima. Stari Grad, tadašnji Hvar, bio je sjedište biskupa od 1147. godine.⁷ Time je osim crkvenog bio i političko središte otoka. Zasižno je većina tadašnje otočke populacije živjela oko najveće otočke ravnice a, kako vidimo iz dokumenta, Dol

⁵ Joško Kovačić, Župa Zastrazišće na Hvaru, *Služba Božja* 2/38, Makarska, 1998., 172.

⁶ Petar Kuničić piše: *Pošto je položaj grada bio takav da ga se nije moglo utvrditi, niti opasati jakim zidovima, u više navrata lako su navaljivali razni gusari, osobito Omišani i divlji Turci.* Dalje piše da su omiški gusari bili oštetili crkvu sv. Stjepana u Starom Gradu. Petar Kuničić, *Povodom otvora nove školske zgrade u Starom gradu*, 20. travnja 1908., brzotisak Narodnog lista, Zadar, 1908., 11-12.

⁷ Sjedište biskupije je iz Staroga Grada premješteno u Hvar 1278.

je kao naselje tad sigurno postojao, pa prema tome Dolu pripada mjesto, dokumentima dokazano, uz Pitve kao najstarijem naseljenom selu na Hvaru.

Što se tiče teme samog dokumenta - darovanja lokve benediktincima s otoka Biševa, tu se otvara nekoliko pitanja. Upravo je to onaj dio koji nas u vezi s ovom temom najviše i zanima.

Zbog čega je benediktincima darovana lokva na Hvaru ako je njihov samostan na Biševu?

Samostan sv. Silvestra na Biševu osnovan je 1050. godine te je imao velik ugled među samostanima istočnog Jadrana. Zanimljiviji nam je prijepis povlastica iz 1188. godine kojim papa stavlja pod svoju zaštitu opatiju sv. Silvestra na Biševu, njegova opata Ursu i njegovu braću te njihove opatijske crkve sv. Nikole, sv. Mihovila na otoku Visu i crkvu sv. Silvestra u Splitu.⁸

Kako vidimo, samostan s velikim ugledom imao je posjede i u okolnom području. Zašto bi Hvar bio izuzetak? I nije bio. U 13. st. na Hvaru na području istoimenog grada postojao je samostan *Sancta Maria de Lesna* koji se nalazio na mjestu današnjeg katedralnog sklopa. Sam grad Hvar tada i ne postoji u smislu grada ili mjesta već samo kao uvala s benediktinskim samostanom.⁹ Titular sv. Marije najomiljeniji je titular za benediktinske samostane diljem Dalmacije, ali i sv. Mihovil je s 12 samostana u Dalmaciji, kao titular vrlo visoko pozicioniran na listi titulara benediktinskih samostana.¹⁰ Osim titulara sv. Mihovila, veze između benediktinaca i Dola možemo tražiti i kroz vlasništvu zemljišta ili nadarbine. Naime, od 14. st. pa i kroz 15. i 16. stoljeće nadarbenika crkve sv. Mihovila u Dolu izabirali su ili potvrđivali naslovni opati matičnog samostana sv. Nikole u Komiži.¹¹ Drugim riječima, zemljišta u Dolu koja su pripadala crkvi sv. Mihovila bila su u vlasništvu naslovnih opata samostana sv. Nikole u Komiži koji je naslijedio benediktinski samostan sv. Silvestra sa otoka Biševa nakon njegovog ukinuća negdje krajem 13. ili početkom 14. stoljeća. S velikom sigurnošću možemo tvrditi da već u tom razdoblju na Glavici postoji crkva posvećena sv. Mihovilu kojom upravljaju komiški benediktinci. O izgledu te crkve možemo samo pretpostaviti da je izgrađena u romaničkom ili predromaničkom stilu pa možda čak i kao ranokršćanska crkva.¹² Također, u Dolu

⁸ Vinko Udiljak, Benediktinski samostanski kompleks Biševa i Komiže, seminarski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, Ak. god 2016./17., 4-8.

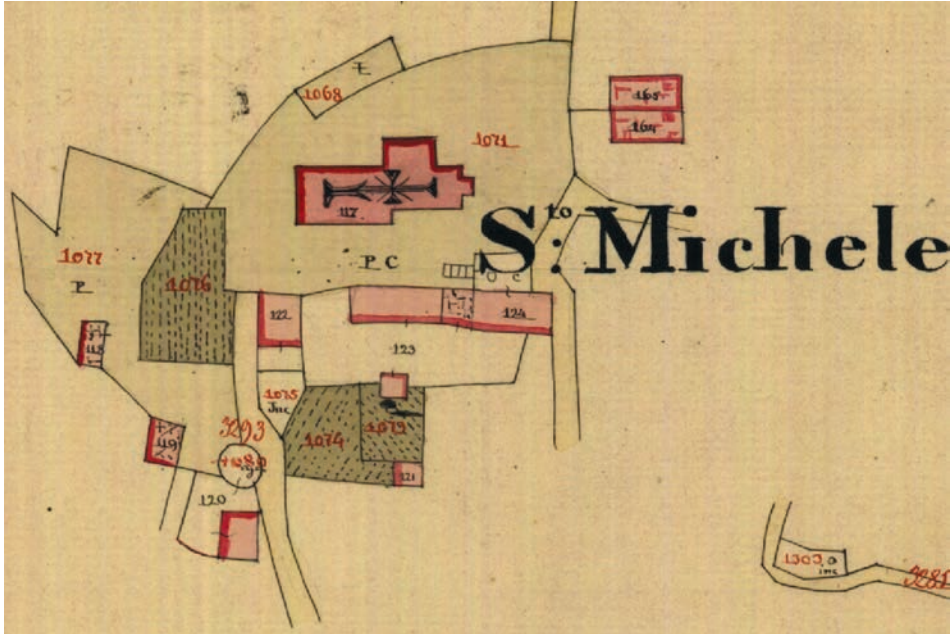
⁹ Joško Kovačić, Razvoj grada i luke Hvara kao vojnog i pomorskog središta, *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 25, Split, 2012., 33.

¹⁰ Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. II, Split, 1964., 16-17.

¹¹ Joško Kovačić, Župa Dol na Hvaru, *Služba Božja* 2/37, 1997., 124.

¹² Da crkva sv. Mihovila Arkandela (uz crkvu sv. Barbare i sv. Petra) datira još iz ranokršćanskog razdoblja tvrdi uvaženi hvarski arheolog Nikša Petrić (Opisi arheoloških spomenika otoka Hva-

je postojala predaja da su nekad fratri živjeli na glavici sv. Mihovila, a živjeli su u kućici čiji su se ostaci još vidjeli kada je predaja zapisana.¹³

Katastarski prikaz crkve sv. Mihovila iz 1834. g.

Nakon ukinuća benediktinske opatije na Visu opatiju je 1465. godine dobio na upravljanje hvarski biskup Nikola.¹⁴ Tako su nestali tragovi benediktinaca kako u Komiži tako i na Biševu.¹⁵ Ipak crkva na Glavici i dalje stoji, te je sljedeći zapis koji je spominje vizitacija biskupa Valiera¹⁶ iz Verone, koji po nalogu pape Grgura XIII. pohđa hvarsku biskupiju, pa tako i Dol, i u svojim zapisima donosi nam vrijedne podatke o stanju crkava i o vjerskoj situaciji u selu 1579. godine. O crkvi sv. Mihovila on piše:

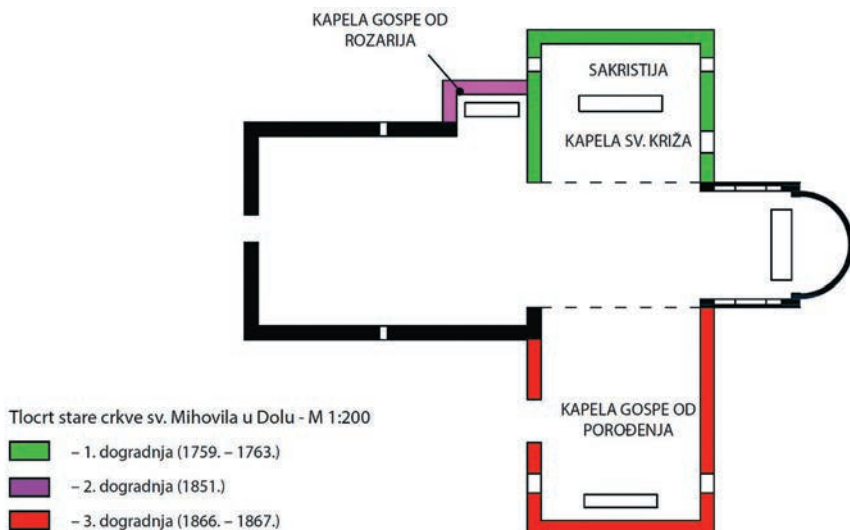
ra do 19. st., *Zavičaj Hvaru*, Književni krug Split, MH Hvar, 2015., 304) bez nekog konkretnog dokaza.

¹³ Rukopis Nikole Posinkovića „Povijest Dola“, bilježnica broj 1, str. 45 (ostavština Nikole Posinkovića ovdje citirana, nalazi se kod autora). Kao izvore za svoje tvrdnje navodi Jurja Posinkovića pok. Tadije, Jurja Moškateła pok. Nikole (31.10 1849. - 18.1. 1928., op. p.) i druge.

¹⁴ Dr. Nikola III. de Crucibus, stolovao 1463.-1473. g.

¹⁵ Udiljak, Benediktinski samostanski kompleks, 16-17.

¹⁶ Valierova vizitacija hvarske biskupije 1579., priredio Josip Franulić, *Prilog Vjesnika hvarske biskupije*, 1976., 31.

Tlocrt stare crkve sv. Mihovila

Koliko bi se mogao dobaciti kamenom blizu je selo Veri Dol koji također pripada starogradskoj župi. Pohodili smo dosta lijepu crkvu sv. Mihovila. Presveti Sakrament Euharistije pohranjen je u srebrenoj piksidi koja je zatvorena u drvenom kovčežiću iznad velikog oltara. Ispred njega stalno gori svjetiljka za koju mještani običavaju brinuti pojedinačnim davanjem ulja. Krizma te ulja kat. i bol. čuvaju se odijeljeno u trima kositrenim posudicama. S krsnom vodom postupa se kao i prije (Trid. koncila). Ove sakramente dijeli župnik ili dušobrižnik Starog Grada koji ovamo dolazi kada je potrebno da ih podijeli i katkad također da celebrira u ovoj crkvi.

Crkva ima tri oltara, naime veliki na kojem je pala, željezni svijećnjaci, pokrivači i oltarnik od pozlaćene kože. To je prosti beneficij ili kapela pod patronskim pravom plemićke obitelji de Oseris, od koje su u životu samo neke žene što su udate u kući de Barbetis. Upravitelj je g. Vicko Leporini, hvarski kanonik, a prihod iznosi oko 15 dukata. Dobiva se od vinograda, a poznato je da nema nikakve obveze. Oltar sv. Marije koji pripada mjesnoj bratovštini žena, na njemu je pala, pokrivači i oltarnik od pozlaćene kože. Oltar bratovštine sv. Mihovila ukrašen je kako gore. Ova bratovština ima prihod od četiri zlatnika i vrlo dobre uredbe te posluje pravilno. (...) U ovom mjestu ima oko 200 duša...¹⁷

¹⁷ Stotinjak godina kasnije, 1673., po popisu stanovništva u Dolu živjelo je 225 stanovnika (68 u sv. Petra, 157 u sv. Barbare). Nevenka Bezić-Božanić, Popis stanovnika otoka Hvara iz 1673., Čakavska rič 1/1991., Split, 39.

Svega nekoliko godina kasnije hvarski biskup Petar Cedulin ponovno spominje crkvu sv. Mihovila kada je 1589. donio dekret o osnivanju samostalne župe sv. Mihovila, kojoj pridružuje crkve sv. Petra i sv. Barbare, a glasi:

Dajemo Vam na znanje, da smo svojom vlašću koli redovnom toli krijepošću pisma sv. Kongregacije za poslove i savjetovanje biskupa, ovlaštenu od Svetog Pape, našeg gospodina Siksta V., odijelili sela naše biskupije sv. Petra i sv. Barbare kao i njihove stanovnike s čitavim njihovim zemljištem od župske crkve sv. Marije naše biskupije u Starom Gradu, u koliko su joj jednom bili podloženi i da smo crkvu sv. Mihovila, što se nalazi posred rečenih sela sv. Petra i sv. Barbare, podigli na župsku crkvu i da smo toj istoj crkvi sv. Mihovila koja je podignuta na župsku crkvu podložili spomenuta sela sv. Petra i sv. Barbare sa svim stanovnicima i čitavim njihovim zemljištem. Također obznanjujemo, da je kapela ili crkvica sv. Barbare naše biskupije, koju je jednom uživao velečasni gospodin Bernardin de Marchis, zadnji njezin upravitelj, a koje se je dragovoljno na naše ruke odrekao, a mi odreku primili, da je rečena crkva slobodna i da smo zauvijek pridružili i pripisali sva dobra, kuće, vinograde, vrtove, zemljišta, plodove, dohotke kao i bilo koja dobra što su spadala i pripadala rečenoj crkvi sv. Mihovila ili svećenicima koji su jednom vršili dušobrižničku službu u spomenutim selima.

Da izvršimo naredbu sv. Tridentinskog sabora (sjednica i glava XVIII.) pozivljemo sve i pojedine one što se misle natjecati na spomenutu crkvu koju smo ovim pismom podigli na župsku, da se 15. ovog mjeseca nađete pred nama i određenim ispitateljima u biskupskoj palači i da se morate podvrći ispitu, jer će se rečenoj župskoj crkvi providjeti što bolji pastir.

Naređujemo da se ovo pismo prilijepi na vratima stolne i spomenute župske crkve. Dano u Hvaru u biskupskoj palači, dne 4. studenog 1589.

Petar, hvarski biskup

Ivan Toma Balcius Lucius, kanonik i podkancelar biskupske kurije

Marin de Gazzaris, biskupske hvarske kurije kancelar iz spisa iste učini primjerak i potpiše.¹⁸

Osim ovog dokumenta, iz istog vremena potječe i prvi likovni prikaz župne crkve. Na pali Ruzarija koja se pripisuje Martinu Benetoviću, hvarskom komediografu, orguljašu i slikaru, a blagoslovio ju je biskup Cedulin 28. listopada 1598. godine vidi

¹⁸ Ivan Nikola Ončić, javni notar u Hvaru, sam je učinio primjerak po postojećem izvorniku za građansku parnicu o nadarbini sv. Mihovila u Dolu, koja postoji kod Tadije Pavlovića pok. Matija iz Dola, pregledao je, potpisao i zabilježio 15. siječnja 1805. - Iz spisa Nikole Posinkovića, bilježnica Društva i pros. ustanove.

se u donjem dijelu prikaz jednobrodne crkvice sa zvonikom na preslicu.¹⁹ Na slici se vide i neke kuće u blizini crkve, što bi mogla biti potvrda prije spomenute legende. Možemo primijetiti da crkva svakako podsjeća na crkvu s najstarije fotografije Dola. Dakle, crkva je proširivana sukladno povećanju broja stanovnika, ali osnova je ostala ista. Iako su izvori o proširivanjima šturi, ipak donekle možemo pratiti arhitektonski razvoj crkve. Tako je za vrijeme župnika don Fabijana Pavlovića, u razdoblju između 1753. i 1763., za crkvu nabavljeno novo svetojhranište od bijelog mramora, gradi se kapela sv. Križa s sakristijom, pozicionirane na sjevernoj strani crkve (1759. - 1763.). Glavni graditelj je bio Luka Palaversić iz Jelse zajedno sa svojom braćom. Još su radili majstori Vicko i Toma Škarpa iz Starog Grada, te Vrbanjani Stjepan Tutelja, Stjepan Pavičić i Domijan Lisičić, te mještanim Ivan Dužević.²⁰ Tada je nabavljena i krstionica, rad vrbovačkog klesara Petra Štambuka (1761.).²¹

Za vrijeme župnika don Frane Lučića, u razdoblju 1764. - 1780. uređen je okoliš oko crkve, uređeni su grobovi u crkvi i oko nje, te je napravljen zid oko šematorija.²²

Sljedeći prikaz crkve možemo vidjeti na katastarskoj karti iz 1834. godine. Kolike su bile dimenzije crkve i kakav je bio njen vanjski izgled ne može se sa sigurnošću utvrditi, premda iz katastra možemo donekle iščitati da je crkva bila duga 22 metra.²³ Širina glavne lađe iznosila je oko 8 metara.

Ipak se vrlo skoro nastavljaju radovi na proširenju crkve zbog naglog povećanja broja stanovnika.²⁴ Prva manja preinaka je iz 1851. kada se na sjevernoj strani gradi kapela Gospe od Ružarija s novim oltarom i kipovima sv. Ante i sv. Ursule.²⁵ Već 1866. župnik don Dinko Koludrović javlja ordinarijatu: *Za 27 godina upravljanja župom selo je naraslo za 270 duša. Dva oltara postrance zapremaju prostor. Od vjernika mnogi stoje vani. Kad svećenik govori misu okružen je od ženskih. Bilo bi dobro da se proširi pa molim dozvolu.*²⁶

¹⁹ Kovačić, Župa Dol, 127; Vilma Stojković, Pala Ruzarija, *Tartajun* 2, 2007.

²⁰ Kovačić, Župa Dol, 125.

²¹ Isto, 125. Usp. i Nikola Posinković, Društva i pros. ust., rukopis, bilježnica, neuvezene stranice.

²² Također je za vrijeme župnika Lučića popravljena i župska kuća, proširila se crkva sv. Barbare (1769.) i velika kapela u crkvi Bl. Gospe (1778.).

²³ Posebna zahvala dr. sc. Miodragu Roiću na pomoći.

²⁴ Kovačić, Župa Dol, 125-126. U Dolu se od 1812. do 1862. rodilo 611 djece, a umrlo 297 stanovnika, što znači da se za 50 godina broj stanovnika povećao za 314 i iznosio je 534 stanovnika.

²⁵ *18. prosinca - Podignut novi oltar Gospe Rozarija jer stari prijeto padom. Gospa netaknuta a i mensa. Antependiji izmijenjeni i obojani. ?... sv. Ante i sv. Ursule bojadisane.* Nikola Posinković, Društva i pros. ust., rukopis, bilježnica, neuvezene stranice; Ante Posinković, *Sveti Mihovil, župa i crkva, Dol, o.Hvar; Povodom 15 godina proslave blagdana sv. Mihovila u Zagrebu*, šapirografirano izdanje, Zagreb, 2000., nisu numerirane stranice.

²⁶ A. Posinković, *Sveti Mihovil*, N. Posinković, Društva i pros. ust. Isto i u knjižici *Povijesni podaci*.

Iste godine i započinje izgradnja kapele Gospe od Porođenja, a sredstva za izgradnju, među ostalima, dali su i carska obitelj te vitez Juraj Vranyczany de Dobrinović.²⁷

U ugovoru²⁸ o gradnji stoji da se gradi kapela 20 nogu duga, 15 široka i 6 1/3 visoka, cijena je 600 forinti, a graditelj je Ivan Štambuk iz Vrboske. Iako je teško prevesti ove mjere, po tlocrtu možemo zaključiti da je kapela bila oko 8-10 metara duga i 6-7 metara široka.

Još se na toj crkvi 1874. za vrijeme župnika don Jurja Carića nabavljaju nova zvana.²⁹

Na najstarijoj do sada poznatoj fotografiji Dola možemo primijetiti jedno-brodnu crkvu sa zvonikom na preslicu, iako je vrlo malih dimenzija i izrazito mutna.³⁰ Bočne kapele nije moguće opaziti, ali svim poznavateljima Dola upast će u oko vitki čempres ispred crkve koji i danas stoji na istom mjestu. Fotografija je snimljena 1888. g., a čempres je već tada visok, dakle, možemo sa sigurnošću utvrditi da je čempres star više od 150 godina, možda je posađen za vrijeme uređenja okoliša oko crkve za župnika Lučića, što bi značilo da danas ima čak više od 240 godina. Vide se također i dvije građevine. To su župna kuća i remetina kuća koje postoje i danas u nešto izmijenjenim gabaritima.

Tu staru crkvu opisuje i Nikola Posinković u svojim bilješkama:

Crkva župska³¹ a koja više ne postoji pod brojem 88 (nisam siguran na što se odnosi taj broj, op. p.) sa pročeljem prema zapadu i sagrađena na volat, pokrivena kupama s jednom kapelom i sakristijom. Crkva je duga 24 ½ a široka 15 ½ nogu. Velika kapela 23 a široka 11. Kapelica sv. Križa duga je 15 a njena širina je 6 ½ nogu. Sakristija duga 15 a široka 6 n. Zidovi dobri. Volat gdje gdje pušta vlagu. Dvoja vrata, jedna na pročelju (nazivana Vela vrata) a druga s južne strane nazivana mala vrata. Prozori i vrata su od bijelog kamena.

²⁷ Kovačić, Župa Dol, 125-126.

²⁸ 3. travnja 1866. Ivan Štambuk pok. Andrije s jedne strane, a s druge Jakov Kuničić pok. Marka, Juraj Stančić pok. Jakova i Nikola Moškateo Ivana ugovaraju za gradnju kapele. Dugu 20 nogu, široku 15 nogu. Debeli zidovi. Visina raz ostale crkve. Vrata 6 nogu visine a širine 3 n. Cijena 600 fiorina u 3 obroka. Utvrđen od biskupa Dubokovića 8. 4. 1866. Dol je brojio tada 380 duša. - Nikole Posinkovića, Povijest Dola, rukopis.

²⁹ N. Posinković, Povijest Dola: *Crkva ima 3 brončana zvana veliko od 80* (ne navode se mjerne jedinice, op. p.), *manje od 50 i za treće ne piše težina ali je saliveno 1846.*

³⁰ I(vica) M(oškateo), Najstarija fotografija Dola, *Tartajun* 17, Dol, 2021., 17.

³¹ Ovi podatci su zapisani na papiru nečitko, olovkom te nisu dio bilježnica, već je to poseban papir koji se također nalazi u ostavštini Nikole Posinkovića. Dio ovih podataka može se iščitati i iz informacija upisanih u bilježnicama.

Oltari:

1. *Veliki oltar od crvenog mramora (iz Francuske ?, nečitko, op p.) sa 4 stupa... (nečitko op. p.) posvećen sv. Mihovilu Arkandělu*

2. *Oltar na lijevo od crkve (u kapeli sa sjeverne strane op. p.) sa mramornom mensom, a drugo od tvrdog drva sa dva stupa, posvećen sv. Križu.*

3. *Oltar pokrajnji na lijevo od crkve (sa sjeverne strane, zapadno od kapele sv. Križa, op. p.) sa mramornom mensom (crvena i siva) a drugo od bojanog drva sa dva stupa. Posvećen Gospi od Rozarija.*

4. *Pokrajnji oltar na desno (južno op. p.) vas od drva na ulju sa dva sa dva stupa posvećen Gospi od Porođenja.*

Ove informacije o unutrašnjosti stare crkve, iako na dodatnom papiriću i nečitko napisane, izvanredan su izvor o staroj župnoj crkvi te potvrđuju do sada pronađene dokumente. Uz pojavu najstarije fotografije Dola, objavljene u 17. broju dolskog lista *Tartajun*, prvi put možemo pobliže odrediti izgled i veličinu crkve. Mjerne jedinice izražene u nogama nećemo dublje analizirati jer na tlocrtu jasno možemo očitati sve dužine za crkvu. Tako možemo izmjeriti da je dužina od ulaza do kraja apside 24 m, a širina na najširem dijelu iznosi 20 m. Širina lađe je 8 m. Ove dužine su ipak približne. Uspoređujući s današnjom crkvom sv. Mihovila (34.23 m duga i 13.71 m široka)³² vidimo da je današnja crkva ipak prostranija, a s tom je namjerom i izgrađena.

Stara župna crkva srušena je 17. listopada 1904. godine. Te godine Dol ima 903 stanovnika u 136 kućanstava i vapi za novom, prostranijom župnom crkvom. Ta crkva bit će izgrađena 1908., a svečano posvećena 1910.³³

³² Posebna zahvala na pomoći i podacima dipl. ing. Stipi Sanseoviću.

³³ Ivica Moškateo, *Izgradnja nove crkve sv. Mihovila u Dolu*; *Tartajun* br. 12. 18.-21. str.

Detalj s najstarije fotografije Dola

Ivica MOŠKATELO
**THE OLD PARISH CHURCH OF ST MICHAEL THE
ARCHANGEL IN DOL**

Summary

By synthesizing historical documents, the unpublished manuscripts and even certain legends, the author tried to present the historical and architectonic development of parish church of St Michael the Archangel in Dol. Due to its unique position on the hill (at 100 m above sea level) near Stari Grad and at southern part of Stari Grad field, the author just makes assumptions on important religious function of Slavic Pre - Christian faith.

The first reference of St Michael toponym appears in Hvar Statute of 1331. The building of the first church is related to the work of the Benedictines in our area. The development and extension of the existing church was further studied through history in 18th and 19th century. The author ends his presentation with the date October 17th, 1904, when the old parish church was torn down and the building of the new one started and it was solemnly consecrated in 1910.

Keywords: church of St Michael the Archangel in Dol; Dol; the Benedictines; altar; Nikola Posinković